

Edward Grott

"Ekologia - wybór na Nowe Stulecie", Anna Kalinowska, Warszawa 2002 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 4, 570-572

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Kalikowska, *Ekologia – wybór na Nowe Stulecie*,
Agencja Reklamowo – Wydawnicza A. Grzegorzcyk,
Warszawa 2002, s. 399.

Polski rynek wydawniczy jest już bardzo nasycony książkami o szeroko rozumianej tematyce ekologicznej. Są to pozycje tak skrajnie różne, że nie było by wielkim błędem stworzenia dla niektórych odrębnych kategorii. Wiele z tych prac nawet nie powinno się ukazać, gdyż ich styl i treść merytoryczna daleko odbiegają od powszechnie przyjętych standardów. Patrząc na to z innej strony, każdy ma prawo prezentować swoje poglądy w dowolnej formie a najlepszym recenzentem twórczości nie są środowiska naukowe tylko zwykli czytelnicy.

Książka Anny Kulikowskiej jest zupełnie inna niż poznane przeze mnie do tej pory pozycje. Traktuje ona edukację ekologiczną we właściwy samej sobie sposób. Poruszone przez autorkę zagadnienia są przedstawione w formie esejów a nie systematycznych wykładów. Dzielą się ona na trzy podstawowe grupy. Pierwsza grupa jest to podjęta próba opisu funkcjonowania przyrody oraz tego jak odpowiada ona na różne działania człowieka. Kolejną grupę stanowią eseje mówiące o zagrożeniach światowych. Ich celem jest uświadomienie czytelnikowi, że Ziemia jest jedna a szkodliwa działalność w jednym regionie może mieć swoje skutki w wielu innych rejonach. W tej części autorka zwraca szczególną uwagę na Polskę z właściwymi jej problemami. Ostatnia grupa esejów poświęcona jest możliwościom poprawy sytuacji wynikającym z dokonań nauki oraz szeroko rozumianej świadomości ekologicznej.

Głównym celem „Ekologii – Wybór na Nowe Stulecie” jest wywołanie u czytelnika pytania „jak będzie wyglądał nasz ekosystem w przyszłości oraz jak można zapobiegać jego degradacji?” Autorka wychodzi z założenia, że oprócz podawania suchych faktów o klęskach ekologicznych, dziurze ozonowej czy ginących gatunkach zwierząt i roślin należy zastanowić się „co z tym fantem zrobić”. Niezbędnym składnikiem wszelkich działań jest motywacja. To, w jakim stopniu jest ona silna często bezpośrednio odzwierciedla się na wyniku podjętych czynności. Jest to wielkie wyzwanie dla ekologów by zmotywować społeczeństwo do działania na rzecz ochrony środowiska. Wielu z nich obrało bardzo radykalne metody, jak choćby zwrócenie uwagi opinii publicznej poprzez blokowanie transportów zużytego paliwa jądrowego czy też manifestacji w czasie szczytów najbardziej uprzemysłowionych krajów świata. Anna Kalinowska chce zmotywować czytelnika do działania na rzecz przyrody poprzez ukazanie jej piękna oraz kontrastu z dewastacją a w dalszej kolejności przerażającą wizją przyszłości będącej skutkiem polityki eksploatacji a nie ochrony i renowacji.

Wychowanie i nauczanie najmłodszych członków naszego społeczeństwa jest bardzo ważną i niezwykle delikatną priorytetową sprawą każdej społeczności.

Mając na uwadze fakt, iż wiedza i sposób spostrzegania otaczającego nas świata jaki wpojmy dzieciom będzie czynnikiem bezpośrednio wpływającym na przyszłość naszego społeczeństwa i jego otoczenia należy poświęcić temu zagadnieniu maksimum uwagi aby podjęte w tej kwestii decyzje były odpowiedzialne i zapracentowały w przyszłości działaniami na rzecz symbiozy rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiska naturalnego. Dziś możemy obserwować jak koncepcje edukacyjne z ubiegłych lat wpływają na procesy w samym społeczeństwie jak też jego oddziaływania na otoczenie.

Bardzo interesujące jest podejście autorki do szkolnej edukacji ekologicznej. Bardzo razi ją fakt, iż najczęściej nauka o środowisku naturalnym sprowadza się do tego, iż uczeń musi przyswoić wiedzę podręcznikową aby uzyskać promocje do następnej klasy. Życie pokazuje, że jest to chyba najmniej efektywny sposób na zapoznanie młodych ludzi z problematyką ekologii oraz próby zaszczepienia w nich poczucia odpowiedzialności za środowisko naturalne. W praktyce takie działanie sprowadza się do „zakucia, zaliczenia, zapomnienia”, czy to o to chodzi? A co ze świadomością ekologiczną? Przy takim podejściu nie może być o niej mowy. Autorka podpowiada jak powinno się uniknąć wspomnianej wyżej sytuacji, która prawdopodobnie ma miejsce w 90% procentach prób zaszczepienia ekologii uczniom poprzez nauczycieli. Najważniejszą kwestią jest zmienienie podejścia wśród środowisk pedagogicznych, iż ekologię można „zamknąć” w ramach jednego przedmiotu. Nie ma takiego przedmiotu, który swoim programem jest w stanie objąć wszystkie zagadnienia wiążące się z ekologią, o niej powinno się mówić na wszystkich przedmiotach. Lekcje chemii, fizyki, biologii, przecież wszystkie one mówią o procesach zachodzących w przyrodzie a plastyka czy język polski zajmuje się m.in. ukazywaniem i utrwalaniem na różnych nośnikach jej piękna. Kolejną rzeczą niezbędną do efektywnej edukacji ekologicznej jest wytworzenie u ucznia spojrzenia całościowego, równoczesnego „widzenia” różnych kwestii w kilku płaszczyznach. Niemożliwe jest przecież działanie ekologiczne bez uwzględnienia czynnika społecznego czy też technicznego. Tradycyjne dzielenie przedmiotów i planów nauczania bardzo ogranicza możliwości wprowadzania w/w zmian w nauczaniu, pomimo tego, iż postulaty autorki są aż nadto oczywiste.

Anna Kalinowska wielokrotnie w swojej książce podkreśla, że jej zadaniem nie było stworzenie „encyklopedycznego tekstu, ani systematycznego przewodnika” ale przedstawienia jej własnego spojrzenia na mnogość i stopień skomplikowania powiązań człowieka z otoczeniem. Prezentuje swój punkt widzenia zależności, stopnia ich skomplikowania i płaszczyzn przenikania między ludzką populacją a biosferą. Wszelkie naukowe dane statystyczne są przedstawione w sposób jak najbardziej przystępny czytelnikowi, próżno szukać jest w tekście tabel, wykresów. Tekst opowiadań pełen jest za to dygresji do innych dziedzin życia, bo chyba nie trudno się zgodzić z twierdzeniem, że środowisko naturalne

ma wpływ na każdą z nich. Całość wzbogacają liczne zdjęcia, ich nie najlepsza jakość wbrew pozorom wcale nie przemawia na ich niekorzystną ocenę, wręcz przeciwnie, daje czytelnikowi poczucie „magii chwili”.

„Ekologia – wybór na Nowe Stulecie” jest książką, która wywarła na mnie bardzo pozytywne wrażenie. Bardzo podoba mi się styl jaki przyjęła autorka w prezentowaniu swoich poglądów oraz różnorodność środków użytych dla potwierdzenia jej stwierdzeń. Oryginalny, bardzo przystępny język sprawia, że czyta się ją z wielką przyjemnością. Przedstawione problemy ekologiczne oraz pomysły na ich rozwiązanie dają czytelnikowi poczucie własnej odpowiedzialności za losy środowiska naturalnego.

Książka Anny Kalinowskiej może być postrzegana w kategoriach przedstawienia indywidualnego postrzegania świata, jak też próby wpłynięcia na sposób postrzegania owego świata przez innych. Dzięki takiej formie praca doskonale nadaje się jako pomoc dydaktyczna w nauczaniu o środowisku naturalnym jak też na przedmiotach z pozoru nie mających wielkich powiązań z ekologią. Prostota języka i bogactwo opisów sprawiają, że jest to interesująca lektura zarówno dla wymagającego czytelnika jak też dla najmłodszych obywateli naszego społeczeństwa w których to rękach spoczywa przyszłość środowiska naturalnego i im wcześniej ich o tym uświadomimy, tym szybciej będą widocznie efekty ich działań.

Edward Grott

Jodi A. Hilty, William Z. Lidicker, Adina M. Merenlender,
***Corridor Ecology, The Science and Practice of Linking
Landscapes for Biodiversity Conservation***, Island Press,
Washington-Coveloo-London 2006.

Człowiek żąda coraz więcej od przyrody: więcej żywności, energii i przestrzeni dla swej szybko rosnącej populacji. Zwiększają się też jego wymagania – chcemy żyć wygodnie i bezpiecznie. Skutecznie niwelujemy naturalne ograniczenia wzrostu każdej populacji: śmiertelność niemowląt ciągle maleje, a średnia długość życia człowieka systematycznie się zwiększa. Ciągłe przekształcamy bądź niszczymy przyrodę, ale też coraz częściej jesteśmy świadomi tej działalności i związanych z nią zagrożeń dla naszego powodzenia.

Jedną z pospolitych form oddziaływania człowieka na przyrodę jest fragmentacja naturalnych środowisk poprzez ciągi komunikacyjne (autostrady, linie ko-